

ne briga naše gospodarstvo. Odgovorni smo zanje edino svojim zadržnikom in oblastim, ki strogo čujejo nad nami. Naravno je, da zaradi hitrega in velikega razvoja naše tiskarne nismo mogli biti vedno brez skrbi; a te skrbi so nam izkušali povečati v najvišji meri s svojimi napadi klerikalci, katerim pa se izkušajo v novejšem času pridružiti tudi gospodje okrog »Slov. Naroda«. Vkljub temu pa smo iz majhne tiskarne, ki smo jo kupili pred sedmimi leti, napravili v par letih moderno tiskarno in jo nastanili v lastnem poslopiju, kar menda pač ni znak slabega gospodarstva.

Tudi od naše strani naj bo z današnjim dnem enkrat za vselej povedano, da nas ni volja prenašati vaših natolčevanj!

Upravni svet Učiteljske tiskarne, r. z. z. o. i. v Ljubljani,

dne 24. junija 1913.

Počeščeni!

Gorenjski Slomškarji se čutijo silno počeščene, ker je pokazala vlada z zadnjim imenovanjem nadzornikov veliko naklonjenost Slomškovi Zvezi. Tako so dejali na zborovanju v Kropi in tako je zapisal tudi katihetski listič. Počeščeni — da, gospodje, pa menda ne preveč! Vlada se je vdala le sili in pretenju. Saj vemo, da je le zaradi pritiska klerikalcev žrtvovala, dasi jako nerada, izbornega šolnika Turka na korist pedagoškemu abecedarju Štruklju. Če si pa gospodje Slomškarji domišljujejo, da je sila in tiranstvo kako počeščenje, pač blagor taki bujni domišljiji ali pa brezmejni neumnosti. Ves svet je trdno prepričan, da se je to imenovanje izvršilo le zaradi strahovitiga klerikalnega pritiska — a gospodje se čutijo zaradi tega izsiljevanja počeščene! Kaj dandanes kvalifikacija, kaj pravica? — Renegat, klerikalec, to je pogoj sine qua non! So pač otročje naivni ti Slomškarji, poleg tega pa brezmejno neumni, ker menijo, da nihče ne vidi za kulise, kjer igra klerikalna strahovlada svojo krvavo žaloigro z naslovom: Krivica! Gospodje Slomškarji! Povejte nam, zaradi česa pa ste počeščeni? Na kaj ste tako ponosni? Mari vam imponira pedagoška nezrelost Štrukljeva ali silna utrujenost in nervoznost Simonova? Počakajte malo in ne hvalite dneva pred večerom, sicer se vam utegne zgoditi, da opeša utrujeni Simon in da odlični pedagog in strokovnjak Štrukelj ustrelj kakega pedagoškega kozla. Da bi bila pa vlada imenovala nova dva nadzornika z bok njih zmožnosti, potem pa, gospoda, klobuk dol! Nismo proti večakom bodisi te ali one stranke, smo pa proti nevednežem in političkim priganjačem, Štrukelj se je sam izrazil, da je poslan še iz važnejših razlogov nego je nadzorništvo. Belokranjsko in Novomeško učiteljstvo je klerikalcem še trd oreh. Spoznali so, da bo treba močnega noža, preden se izlušči to jedro iz trde napredne skorje. Šola in njen procvit jim je le posttranska stvar, glavno je, spraviti svoje kimačve do boljšega kruha in postaviti zavednemu učiteljstvu — političkega birača. Kakšno korist bo imelo od tega šolstvo — leži na dlan! Kakor se je zgodilo z imenovanjem nadzornikov, takisto se godi tudi v deželnem šolskem svetu. »Tega ne bomo imenovali, ker je Sokol!« — je rekel dr. Lampe pri zadnji seji deželnega šolskega sveta. Isto kakor tam. Izborna kvalificirane učitelje zastopavljajo pedagoškim abecedarjem, značaje prezirajo, le koristolovci in oni, ki so se prodali za sklado klerikalne leče, najdejo milost v očeh naših zakletih sovražnikov

sobo. Kakorbrž pa minejo prvi trenotki presenečenja, dobe fanti zopet korajžo in s korajžo imajo takoj zopet vsak svojo tikvo nataktnjeno na pravem mestu.

Ker sem že ravno pri glavi, omenim takoj tudi čutila. Glede teh moram reči, da niso pri vsakem učitelju vsa v isti polnosti, kakor bi normalno morala biti. To provzročujeta služba in življenje slovenskega učitelja. Oglejmo si čutila po vrsti.

Najbolje razvito je pri slovenskem učitelju po mojem mnenju uho, a ne menim, da bi bilo dobro razvito glede zunanje oblike, glede dolgotosti ali velikosti, ampak dobro razvito je glede zmožnosti dobrega sluha in posluha. Povprečno ima vsak učitelj tako dobro uho, kar se tiče posluha, da je na deželi najbolj muzikalična oseba vceli soseski, posebno če stane farni orglar v kateri drugi soseski. Pa kako je slovenski učitelj muzikaličen, če ga vzamemo v poštev v posameznih eksemplarjih! Ta rad stiska gosli pod brado in jim drga čreva tako milo in srce pretresajoče, da se provizoričnim ali definitivnim poslušalcem neredko začnejo jeziti lasje; drugi premetuje razne debele in tanke glasove, ki so nakupičeni v klavirju, s tako vnmom, da tavajo nesrečni sosedje kakor pijani okrog; tretji zopet si osnuje celo godbo, ki igra — kadar je pol-

šolstva. Maščevalo se bo to prej ali slej! Nedavnotege sem govoril z nekim Slomškarjem-uskokom in ga vprašal, kako zagovarja ta svoj korak. »Kaj hočeš,« mi je dejal, »denar je denar!« — »Pa značajno to ni,« sem pripomnil. Zmignil je z ramami, rekoč: »Za to so pa odgovorni oni, ki nas v to silijo.« Tako sodba Slomškarja. Sami priznavajo, da to ni značajno, in zagovarjajo svoj sramotni čin — s silo. Gospodje, pa ne, ko bi bili zaradi tega tudi počeščeni, ker ste se vdali sili? Jeklo se ne vda, prej se zlomi ali zdrobi — tudi značaj se ne upogne, in bodi sila še tako krutata. Kar pa se je upognilo in zivilo — njina več mesta med nami. Mi zaničujemo take »značaje«, a tam jih časte. Ampak vsa čast in hvala, ki jo uživata tam, ni vredna niti atoma značaja. Narodu, ki se probuja, ni treba učenih enciklopedistov, temveč značajev.

Naj vam, gospodje počeščeni, pokličem v spomin govor, ki ga je govoril dr. Krek v deželnem zboru Kranjskem o priliki proračunske debate dne 31. prosinca 1910. Rekel je, da je bral v duši naroda, da nima svobodomiselnost v Kranjski nobene prihodnosti. »Če je temu tako,« je rekel, »vendar mnogo bolj spoštujemo tiste moze, ki so svobodomiselnosti posvetili svoje življenje, ki na njo še sedaj prisegajo, ter so ji žrtvovali nekaj svojega premoženja. Zoprni so mi pa vsi, ki so odpadli v tistem hipu, ko so videli, dva svobodomiselnost nima prihodnosti. Hinavcev ne maramo!«

Gospodje Silvestri, Polaki, Smrdeli, Štruklji et consortes, ki se čutite prizadeti, s temi besedami ste res prav primerno — počeščeni!

Okrajna učiteljska konferenca v Trstu.

V Trstu sta bili letos dve okrajni učiteljski konferenci, in sicer dne 7. prosinca slovenska, 29. in 30. maja pa laška. Ni mi znano, so li tudi laški učitelji brez diet prišli na konferenco, sploh ne vem, če jim glede oddaljenosti diet pristojne, a to moram naglašati, da so slovenski učitelji gornje okolice, ki bi imeli pravico do potnine in dnevnine, prostovoljno resignirali na dotične zneske, ker jih nihče plačati noče in bi zahtevala potnine in dnevnine onemogočila sklicanje konference. Lepe razmere, kajne! Zato se pa tudi nikakor ne morem strinjati z nazori onega gospoda, ki se je (kakor je poročala »Edinost«) zahvalil šolski oblasti, da je dovolila, sklicati konferenco. Če komu, gre zahvala edino le učiteljstvu, ki se je odreklo potnini in dnevnini ter tako omogočilo konferenco. Prepričan sem, da učiteljstvo ni soglašalo s to zahvalo.

Pa mislim sem nekaj drugega omeniti. Slovenska učiteljska konferenca, sklicana menda po kakih osmih letih, je trajala le en dan, dasi je bil dnevni red jako obširen in smo do sedmih zvečer bili zbrani v zbornici; laška konferenca pa je imela na razpolago dva dneva časa. Od kod ta razlika? Ali smo mi manj vredni, ali smatra morda deželna šolska oblast konferenčni dan za dan počitnic, ki jih je treba seveda učiteljstvu čim bolj zožiti? In to le glede slovenskih učiteljev seveda!

Ker že govorim o konferenci, še par besed. Bili so izvoljeni razni odbori in odseki, ki pa se o njih delovanju malo sliši. Zato opozarjam člane konferenčnega odbora, naj vsaj oni skrbijo, da ne bo treba predolgo čakati na prihodnjo konferenco; mislim, da bi bilo popolnoma v redu, ako bi še pred začetkom počitnic sklicali sejo

noštevila in ji je on na čelu — s tako močjo, da velja o njej pregovor: »Dober glas seže v deveto vas!« In če se že v deveti vasi morebiti ne razločujejo posamezna godala in pihala, se razloči vsaj — nabijalo ali veliki boben. Učiteljica pa, ki nima ravno razpoloženja do kakega instrumenta, si pomaga iz zadrege in si utešuje muzikalično lakoto na ta način, da rada popeva. Ne vse, ampak nekatere so res neumorne. Na teš želodec se že prilaga pesem: »V mraku« — po šoli pa, ko je poleti solnce še precej visoko na nebu, pride na vrsto luna, in sicer prav rada v pesmi: »Luna bije, kladvo zije!« — pardon! — »Luna sije, kladvo bije!« Vendar pa:

kadar deva
milo peva,
raz streh mački vsi zbeže;
tudi ptice
krilate
plahe daleč odlete.

In v nebesih
po ušesih
še Prešernu grozno je
ter pobesnil
bi — da spesnil
ravno on to pesem je! —

(Dalje.)

tega odbora, drugače se je bati, da bo minulo zopet marsikatero leto, preden bomo zopet imeli okrajno učiteljsko konferenco. Treba bo pa tudi misliti na deželno učiteljsko konferenco, ki bi za Slovence in Hrvatse bila novum, zakaj take menda ne pomni nihče, pač pa so Lahli imeli deželno učiteljsko konferenco pred 3 do 4 leti neke v Istri. Zopet Lahli! Mi seveda ne potrebujemo konferenc, mi sploh marsičesa ne potrebujemo, n. pr. v Trstu slovenskih srednjih šol.

Šolsko leto se bliža koncu, treba bo vpisati dečke v srednjo šolo, in zopet ne bo iz vse okolice, pa tudi iz Ciril-Metodovih šol, ki so normalno organizirane do petega razreda, a vendar iz vseh teh šol ne pride niti eden deček v Trstu v srednjo šolo. In mi, slovenski učitelji, gledamo to kot fatalisti, svetujemo kvečjemu temu ali onemu očetu, naj da svojega bistroumnega dečka iz naše slovenske šole v nemško v mestu ali v pripravljavnico, drugače pa se nam zdi cela stvar silno naravna.

Ali res ni sredstva, s katerimi bi prisilili našo vladu, da nam da to, kar ponuja Albancem? Ali imamo res tinto v žilah? In če je kdo v Trstu, ki se mu zde zahteve po srednji šoli prezgodnje, ali ni mogoče takih ljudi prepričati o krivih njih ideji?

Storimo vendar zopet kak korak naprej, da ne bo treba iz Trsta pošiljati otrok v šolo v Postojno in Idrijo, kakor se dogaja zdaj. Učiteljsko društvo je tu poklicano, podati iniciativo, drugače nam bodo res lahko očitali marsikaj, kakor se namerava. Pokažimo, da zmoremo tudi mi kaj, četudi smo le učitelji. Naprej za slovensko srednjo šolo v Trstu!

Shod celokupnega slov. dunajskega dijaštva.

Neznatna notica je bila čitati po vseh naših dnevnikih; ta notica med dnevnimi novicami je vabila na shod dne 14. junija celokupno slovensko dunajsko dijaštvo, da se posvetuje o pereči dijaški socialni bedi, da poišče pota od pomoči in da odgovori, ali je za solidarnost celokupnega dijaštva in kako to solidarnost realizirati. Vabilu in osebnim agitaciji se je odzvalo slovensko dunajsko dijaštvo brez razlike struj in strank, v nenavadno velikem številu pa se je odzvalo tudi naše dunajsko podporno društvo, ki je pri njem našla naša akcija nepričakovano zanimanje. Prijetno nas je iznenadilo in nemalo je pomagalo navzoče odposlanstvo podporne družve, da smo rešili vse preporne točke v smislu solidarnosti, da je bil uspeh shoda popoln. Bodi mu izrečena na tem mestu naša najiskrenejša zahvala.

Vse priprave za uspehi shod je izvršil poseben odbor, kjer so bile zastopane vse skupine, struje in stranke. V tem ozkem krogu smo se bili posvetovali in kovali načrt, v tem ozkem krogu smo dosegli sporazum v vseh točkah. Ali čakal je še forum javnega shoda, načrt je moral pokazati i tukaj, da ima v sebi življenjsko silo, da ni le produkt bledikaste sentimentalne želje po slogi, ampak zavestno spoznanje, da je v gotovih vprašanih dijaških stanovskih interesov možno hoditi skupno, da mora tu zmagati politična strpnost. Dejstva so presenetila še največje optimiste, ker akcija pripravljalnega odbora se je posrečila nad vse pričakovanje in postavljeni so temelji za solidarno delo v svrhu odpravljanja dijaške socialne bede.

Shod je otvoril tov. Koder s presrečnim pozdravom odposlanstva našega podpornega društva, zlasti gospoda Luzarja, ki je bil živno aklamiran od zborovalcev. V uvodnih besedah je orisal tov. Koder pomen shoda, utemeljeval njega potrebo in poudarjal, da treba solidarnosti celokupnega slovenskega dijaštva, ako hočemo započeti veliko akcijo za odpravo velike mizerije, in je končno apeliral na zborovalce, naj se zavedajo, da nas čaka delo, pozitivno delo, da ni časa in mesta za rekriminacije minulosti, ki bodi pozabljena, ker čaka nas delo.

Na predlog tov. Lemeža je bil na to sprejet soglasno kot predsednik shoda tov. Koder. Za podpredsednika pa tov. Kobler iz Danice, Lapajne iz Save in Oražem iz Slovenije. Tov. Koder je nato predlagal za častnega predsednika gospoda Luzarja, kar je bilo sprejeto z velikim aplavzem.

Prva točka dnevnega reda je bil referat tov. Ambrožiča o naši akciji na Dunaju.

Naslikal nam je mizerno stanje blaginje dunajskega podpornega društva, ki je prazna; podal nam je načrt, kako bi se moglo doseči sporazumno delo vsega dunajskega dijaštva s podpornim društvom, izrazil nekaj želj, kako bi se reformiral način podpiranja, plediral za dija-

ško zastopstvo in končno podal še nekaj drugih načrtov, kako bi si pomagalo slovensko dijaštvo na Dunaju samo.

O počitniški akciji je referiral tov. Lemež. Počitniška akcija je prepotrebna, če hočemo izvršiti dunajsko akcijo, ker napolniti moramo blaginico podpornega društva. V referatu je razložil, kako na eni strani nazadujejo dohodki podpornih društev, kako pa na drugi strani narašča število slovenskega dijaštva od leta do leta in kako se avtomatično vzdiguje odstotki podpore potrebnih dijakov. Dalje je poudarjal dejstvo, da so popolnoma usahnili dijaški krediti pri slovenskih denarnih zavodih, tako da so podporna društva v vseučiliških mestih edino upanje slovenskega dijaka. Treba, da započne slovensko dijaštvo veliko akcijo za svoja podporna društva, ker ona potrebujejo tisočakov. Da se pa to doseže, treba solidarnosti celokupnega slovenskega dijaštva, treba najti način za skupno delo, in to bi bil za počitnice vsedijaški cvetični dan meseca septembra ter dijaška socialna konferenca v Ljubljani, ki postane forum, kjer se lahko posvetuje celokupno slovensko dijaštvo o perečih stanovskih vprašanih.

Nato so se prečitale resolucije in se je pričela debata o njih. Po živahni debati so se sprejele z malimi popravki vse predlagane resolucije.

Zadnja točka je bila volitev provizoričnega odbora, ki vzame vso akcijo v roke, da udeleži resolucije. Za predsednika odbora je bil soglasno izvoljen tovariš Koder. Odbornike pa so imenovali sledeče skupščine: Danica, »divjaki«, Sava, Slovenija, Jugoslavija, Kras, skupina Slovencev v Zvonimiru, socialisti, veterinarji.

Sprejete so bile sledeče resolucije:

I. Slovensko dunajsko dijaštvo vseh struj, zbranih na shodu dne 14. junija 1913, uvaža joč dejstva: 1. da dohodki slovenskih vseučiliških podpornih društev vedno bolj manjšajo; 2. da narašča število siromašnih slovenskih dijakov od leta do leta; 3. da se spričo slovenske denarne krize manjša tudi kredit dijakom pri slovenskih denarnih zavodih, je sklenilo, da nastopa solidarno v od pomoč socialne bede celokupnega slovenskega dijaštva.

A. Ker je zbrano dijaštvo mnenja, da je možno izvršiti tako akcijo le tedaj, če pritegne k njej kar največ slovenske javnosti, zato se obrača: 1. na vse slovensko akademsko dijaštvo; 2. na slovenske vodilne kroge; 3. na vso slovensko javnost, da se priredi splošen dijaški cvetični dan, katerega dohodki bi se sorazmerno razdelili na vseučiliška podporna društva na Dunaju, v Gradcu in v Pragi.

B. Ker je zbrano dijaštvo mnenja, da ne zadostuje samo akcija za zvišanje dohodkov podpornim društvom, ampak je treba delo za izboljšanje socialnega stanja slovenskega dijaštva fundirati globlje, treba najti forum, kjer bi se moglo posvetovati celokupno slovensko dijaštvo o aktualnih splošnih in specialnih vprašanih dijaškega podporništva, zato se izreka za prireditev vsedijaške socialne konference v Ljubljani, ki naj se vrši že letos o priliki ljubljanskega dijaškega cvetičnega dne.

II. Slovensko dijaštvo, zbrano na shodu dne 14. junija 1913, smatra za umestno, da aranžira združeno, brez razlike struj in strank v zimskem semestru zabavne prireditve na Dunaju, katerih čisti dobiček naj se steka v blaginjo dunajskega slovenskega dijaškega podpornega društva.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje dne 3. julija ob 10. uri predpoldne v okoliški šoli v Ptuj po sledečem vzporodu: 1. Zadnji zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo o delegacijskem zborovanju Zveze v Celju. 4. Razgovor o konferenčnih vprašanih. 5. Slučajnosti. Tovarišice, tovariši, pridite vsi! — Ivan Klemenčič, t. č. predsednik.

Ormoško učiteljsko društvo zboruje dne 3. julija v Središči po sledečem vzporodu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Dopisi in društvena poročila. 3. Poročilo o delegacijskem zborovanju Zveze v Celju. 4. Razgovor o konferenčnih vprašanih. 5. Predlogi in nasveti. Začetek ob pol 11. uri v središki šoli. Na polnoštevilno udeležbo vabi odbor.

Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo ne zboruje 7., ampak 13. julija t. l. ob 1. popoldan pri Sv. Križu. Na vzporodu je razgovor o konferenčnih vprašanih. Ob 11. uri je pevka vaja v šoli. Pesmi bo dočel pismeno pevovodja tovariš Ozmec.

Književnost in umetnost.

Odborova seja »Matiče Slovenske« dne 13. junija t. l. — Predsedniku Jugo-